

Tümgeneral Arif Hikmet Gerçekçi'nin Günlüğünde Refet Paşa'nın İstanbul'a Gidişi, Karşılınması ve İstanbul'daki İlk Günleri

Yrd. Doç. Dr. Erdal AYDOĞAN*

ÖZET

"Milli Mücadele'nin" başarıyla sonuçlanmasıyla birlikte Mudanya Mütarekesi imzalanmıştı. Kalıcı antlaşmalar öncesi ülke yönetiminde Ankara'nın otoritesinin tesisini sağlamak için İstanbul'da Padişaha rağmen yapılan çalışmaların önemini vurgulamaktır. Ayrıca İstanbul halkının Ankara Hükümetine ve yapılmakta olan inkılaplara olan bakışını izlemektir

Anahtar Kelimeler: Tarafsız Bölge, Trakya, Refet Paşa, İstanbul, Mudanya.

(Refet Paşa's going to İstanbul, his welcoming and his first days
in major general Arif Hikmet Gerçekçi's dairy)

ABSTRACT

By the ending of the National Struggle with success, the Mudanya armistice was signed. In order to build the authority of Ankara in governing the country the importance of attempts despite despite Padishah was.

Moreover, the İstanbul peoples view the government in Ankara and revolutions made by it was studied.

Key Words: Impartial Area, Trakya, Refet Paşa, İstanbul, Mudanya.

*Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Öğretim Üyesi.

GİRİŞ

Mudanya Mütarekesi ve Sonraki Gelişmeler

Büyük Taarruz'un başarıyla sonuçlanmasından sonra Anadolu üzerinde büyük emelleri olan emperyalist devletlerin beklentileri boşa çıkmıştı. Türk ordusu işgal altındaki Ege'yi kurtarmış, Bursa'yı alarak Marmara kıyılarına dayanmıştı. Trakya'da ise belirsizlik hali devam etmekteydi. Öyle ki, taraflar arasında savaş telaffuzları dahi edilmekteydi. İngiltere Başbakanı Loyd George Türklerin, İstanbul ve Çanakkale'ye doğru harekate girişebileceklerinden endişeleniyordu.

İngiliz Hükümeti işi o kadar abartmış ki, kendilerince tarafsız bölge olarak tanımladıkları İstanbul ve Boğazlar Bölgesi'ne Türk kuvvetlerinin girmeleri halinde buraları savuna bilmek için sömürgelerinden asker toplama teşbbüsüne girmiş, Yunanistan, Romanya ve Yugoslavya'dan yardım istemiştir.¹

Ankara Hükümeti ise bu gelişmeler karşısında soğukkanlı tavrını korumuş ama gerekli hazırlıklarını da yapmaktan geri kalmamıştır. Bu sırada İstanbul'daki Fransız olağanüstü Komiseri General Pelé, İzmir'e gelerek Mustafa Kemal Paşa ile görüşmüş ve Türk ordusunun "Tarafsız Bölge"ye girmemesinin uygun olacağını söylemiştir. Mustafa Kemal Paşa da; "Milli Hükümetimizin böyle bir bölge tanımadığını, Trakya'yı da kurtarmadıkça ordularımızın da durdurulamayacağı" cevabını vermiştir. Arkasından Fraklin-Bouillon görüşmek üzere İzmir'e gelmiştir. İşgalci devletler, Türk Hükümeti'yle mütareke yapmaktan başka çıkar yol olmadığı noktasında gidip gelmekteydiler. Bu devletlerin müracaatları karşısında Mustafa Kemal Paşa "Edirne dahil Meriç'e kadar Trakya'nın boşaltılması ve Türkiye'ye verilmesi şartıyla konferansa katılabileceği" tarzında cevap vermiştir.²

Bu görüşmeler neticesinde konferans 3 Ekim başlamış ve mütareke 11 Ekim 1922 yılında imza edilmişti. Türkiye'yi Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa'nın temsil etmesi kararlaştırılmıştır.³ Görüşmeler, 11 Ekim'e kadar çok çetin tartışmalarla geçmiş, tartışmaların ağırlığını Trakya ve İstanbul'un bir an önce boşaltılmasıyla o bölgelere geçecek Türk askerinin sayısı oluşturmuştu.⁴

¹ *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*, I, (Komisyon), Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2002 s.321.

² *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*...s. 322.

³ İsmail Eyyüpoğlu, *Mudanya Mütarekesi*, Ankara, 2002, s.136-139.

⁴ Mütareke hakkında daha geniş bilgi için bakınız, Ali Türkgeldi, *Mondros ve Mudanya Mütarekelerinin Tarihi*, Ankara, 1948, s.178-vd.; Selahattin Tansel, *Atatürk ve Kurtuluş Savaşı (1919-1922)*, Ankara, 1965, s. 116-vd; Refik Korkut, *Milli Mücadele Takvimi*, İstanbul, (tarihsiz), s.284.

Mütarekenin imzalanmasından sonra İngiliz Hükümeti'nin Türkiye politikaları iflas etmiş ve gelişmeler Loyd George Hükümetinin istifasıyla sonuçlanmıştı.⁵ Ancak İngilizler, düştükleri bu durumdan çıkmak ve başarısızlıklarını örtbas ettirebilmek için İstanbul'da ağırlıklarını hissettirme gayreti içerisine girmişlerdi.⁶ Çünkü gelinen bu noktada inisiyatifi ele alan Ankara Hükümeti, İstanbul'un statüsü hakkında var olan boşluğu doldurmak isteyen işgalcilere karşı politik bir manevra ile buraların teslimini sağlamak istemiştir. Ancak burada bir problem vardı. Bu işi kim yapabilir, sorumluluğu bihakkın kim yerine getirebilirdi? Bu arayışlar üzerine Rauf Bey, Milli Mücadele boyunca hiçbir iş görmemiş, fedakarlıkta bulunmamış gibi çeşitli siyasi sebeplerden dolayı gözden ve mevkiden düşmüş olan Refet Paşa'nın görevlendirilmesini istemiş ve bu düşüncesinde de Mustafa Kemal Paşa'yı ikna edebilmişti.⁷ Bu konuda Rauf Bey ile Mustafa Kemal Paşa arasında şu konuşma gerçekleşmişti:

“-Yunanlılara boşalttıracığımız Trakya topraklarını hükümetimiz namına teslim almağa Refet'i memur etsek ...ne dersiniz? diyordu.

Mustafa Kemal Paşa, aylardır dargın olduklarından dolayı Büyük Taarruz'da da hiçbir surette vazifelenilirmeyerek ne olursa olsun hizmetleri ve yararlıklarına karşı vefasızlık gösterilmiş gibi olan Refet Paşa'nın adını duyar duymaz: - Evet... diyor, iyi düşündün Rauf, en münasibi o... Bu vesile ile kendisiyle de görüşmüş oluruz...İsabet ettin . İyi oldu.”⁸

Mustafa Kemal Paşa da büyük Nutuk ta Rauf Bey ile olan konuşmasını şöyle anlatır: “Rauf Bey , İzmir'de bana bazı özel dileklerini de bildirdi. Söz gelişi, Ali Fuat Paşa ile Refet Paşa'nın zafer dolayısıyla terfi ettirilmesini ve kendilerine uygun birer görev verilerek memnun edilmelerini rica ettiler...Fakat Ali Fuat Paşa, Meclis ikinci başkanı bulunduğuna göre, mevkii ve görevi kendisini memnun edebilecek bir seviyedeydi. Yalnız açıkta bulunan Refet Paşa için uygun bir görev bulmaya çalışacağıma söz verdim. Kendisini İzmir'e davet etmesini söyledim. Refet Paşa, İzmir'e gelmişti. Fakat bu geliş tam benim Ankara'ya döndüğüm geceye rastladığı için kendisiyle orada görüşme imkanı olamadı. Refet Paşa'ya görev verilmesi daha sonra Ankara'dan Bursa'ya gidişim sırasında oldu.”⁹

⁵ Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, Edit. Temuçin Faik Ertan, Ankara, 1999, s.147.

⁶ Osman Özsoy, *Saltanat'tan Cumhuriyet'e Giden Yolda Kurtuluş Savaşı'nın Perde Arkası*, İstanbul, 1999 s.491.

⁷ “Refet Paşa tayin edilince, keyfiyeti Büyük Millet Meclisi Reisine şöyle arz ettim: Mudanya Konferansı mukarreratı veçhile Şarkî Trakya'yı BMM Hükümeti namına tesellüm etmek üzere, Başkumandanlık tarafından Ordu Kumandanlarından İzmir Meb'usu Refet Paşa Hazretlerinin memur edildiği...” Rauf Orbay, *Cehennem Değirmeni, Siyasi Hatıralarım*, c.II, İstanbul 1993, s. 102.

⁸ Feridun Kandemir, *Hatıraları ve Söyleyemedikleriyle Rauf Orbay*, İstanbul 1965, s.65.

⁹ Kemal Atatürk, *Nutuk (1919-1927)*, Ankara, 2000, s. 461.

Devam eden mütareke sürecinde Başkumandanlık ve TBMM Hükümeti namına Trakya'yı teslim almak üzere memur tayin olunan Refet Paşa, 19 Ekim tarihinde İstanbul'a gönderilir. İstanbul'daki işlerin ehemmiyetine binaen Trakya'ya gidişi gecikmiş, İstanbul'da kalarak "hem İstanbul işlerini yönetmiş hem de generaller nezdinde Trakya işlerini takip ve bölgenin devir teslim işlerini organize etmişti."¹⁰ Çünkü bu aşamada İstanbul Hükümeti'nin otoritesini kaybetmesi, denetiminin işgalcilere geçmesi, İstanbul'da azınlıkları özellikle de Rumları şımartmış, Bizans bayraklarıyla dini ayinlerini ve etraflarını süslemişlerdi.¹¹

İşte böyle bir atmosferde görev verilen Refet Paşa'nın İstanbul'a hareketi çok önemli bir mana taşımaktaydı. Bu mana; Türk Milleti adına söz söyleme hakkının İstanbul'dan Ankara'ya geçmesiydi. Bu görevi en iyi ifa edebilecek Refet Paşa da böylece Türk siyasi hayatında çok önemli bir görevi yerine getirmiş olacaktı.

Bu çalışmanın amacı; 16 Ekim 1922'de önce Mustafa Kemal Paşa ile Bursa'ya¹² 19 Ekim'de de İstanbul'a gidecek olan Refet Paşa'nın yanında bulunarak halkın sosyal psikolojisini ve siyasi gelişmelerin etkilerini takip edecek olan Yaveri Arif Hikmet Gerçekçi'nin bizzat şahit olduğu olaylar günlüğünden verilerek bu hassas döneme ışık tutmaktır¹³.

Arif Hikmet Gerçekçi, Mustafa Kemal Paşa'nın 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıktığında yanında bulunan subaylardan biriydi. Dolayısıyla kendisini tanıyor ve güveniyordu. Gerçekçi, eski kumandanına müracaat ederek Milli Mücadeleye katılmak ve aktif görev verilmesini istediğinde Mustafa Kemal Paşa da Hikmet Bey'i Samsun'a çıkacak Karargahına kurmay subay mülhaki olarak tayin ettirmiş; daha sonra Kurmay Albay Refet Bey'in kendisinden güvenilir bir subay istemesi üzerine de Arif Hikmet Bey'i yaver olarak görevlendirmişti. Daha sonraki dönemlerde de Refet Paşa'nın Güney Cephesi Kumandanlığı, Milli Müdafaa ve Dahiliye Vekili bulunduğu zamanlarda da kendisinin Başyaverliğini yapmıştır.¹⁴

¹⁰ Veysi Akın, *Trakya'nın Türklere Devir Teslimi*, Ankara 1996, s.155-156.

¹¹ Özsoy, *Saltanat'tan Cumhuriyet'e Giden ...s.* 491.

¹² Betül Aslan, *Refet Paşa ve İşgalden Kurtulacak İstanbul'un İdaresi Meselesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi), Erzurum, 1991, s.10.

¹³ Arif Hikmet Gerçekçi, 10 Şubat 1310 /1894-1895 tarihinde İstanbul'da doğdu. Babası Miralay Hüsameddin Bey'dir. Harbokulu son sınıfındayken Birinci Dünya Savaşı'na gönüllü subay olarak katılmış, Çanakkale Cephesi başta olmak üzere bir çok cephede görev almıştır. Milli Mücadele ilk aşamalarında Mustafa Kemal Paşa'nın 9. Ordu Kıttaat-ı Müfettişliği'ne tayini ile kendisi de Müfettişlik Erkan-ı Harbiye Birinci Şube Mülhaklığı'na tayin olunmuştur ve aktif görevlerde bulunmuştur. 1927 yılında Ankara Hukuk Fakültesi'ne girmiş ve İstanbul Hukuk Fakültesi'ni 1930 yılında bitirmiş, hakim olarak ordu da görev yapmıştır. 1947 yılında Hakim Tuğgeneralliğe, 1951 yılında da Tümgeneralliğe yükselmiştir. Emekli olduktan sonra bir süre avukatlık yapmış, 1970 yılında da vefat etmiştir. (Fethi Tevetoğlu, *Atatürk'le Samsun'a Çıkanlar*, Ankara, 1971, s. 257--vd.).

¹⁴ Tevetoğlu, *Atatürk'le Samsun'a*, s. 261-vd.

Refet Paşa da kendisine olan güveninden dolayı bu yeni görevinde yeniden Arif Hikmet Bey'i tayin ettirerek birlikte İstanbul'a gitmişler ve buralarda büyük özveriyle çalışmışlardı. Bundan dolayı Arif Hikmet Bey'in notları önemli birer vesika olarak görülmelidir.

10 Teşrin-i Evvel 1338/ 10 Ekim 1922 Perşembe:

İstanbul Hilal-i Ahmer Reisi Hamid Bey'den¹⁵ aldığımız telgrafta külliyetli (jandarma ile) Mudanya'ya hareket ettiği bildiriliyordu. Saat 10'da Bursa'dan otomobille Mudanya'ya hareket edildi. Saat 12'de Birinci Kolordu Komutanı Kemalettin Sami Paşa¹⁶ ve diğer rüfeka(nın) alkışlar(ı) arasında vapurumuz İstanbul'a müteveccihen hareket etti. Saat 20'de İstanbul Limanı'na geldik. Birçok istimbolter ve motorlarla liman dışına bir İngiliz kontrol gemisi vapurumuza yanaşıyordu ve kısa bir görüşmeden sonra ayrıldık. Bade yalnız Karargah-ı Zabitan bir istimbota nakledilerek **Mudanya İskelesi'ne çıktı**. Yazı ile izah edilemeyecek bir derecede kalabalık mahalde, mektebliler, askerler, yolcular, halk arasından binbir müşkilatla **rükbumuza** tahsis olunan bargirli bir fayton arabasının içine Refet Paşa¹⁷ ile Erkan-ı Harb Binbaşısı (halen Tokyo Sefiri İzzet Aksolur¹⁸ bindiler. Fakat oturulacak yerde her ikisi de ayakta duruyorlardı. Arabanın basamakları, tekerlekleri, çamurlukları, arabanın arabacının ayak basacağı yerlerde ayakta ve çömelmiş insanlar vardı. Yaver Nuri Bey¹⁹ arabacı ile adamın yanında oturan şahsın önünde ayakta bir vaziyette bulunuyor diğer yaver Rıfat Bey (Paşa'nın kardeşi Rıfat Bey ile) kalabalıktan arabaya bindi. Bir yerde üç kişi idik.

Bizden başka arabada yalnız 15- 20 kişi olduğu halde hareket etti. İngilizler uzaktan ve hayret içindeydiler. Ekaliyetin ani bir ateşine karşı tabancamın kılıfı açık ve (.....) olduğundan her tarafa hakim bir vaziyette etrafa dikkat ederek hareket ettik. Tophane, Galata Köprüsü, Sultan Ahmet tarihiyle Divan Yolu'nda Şark Mahfili'nde durdu.

Yolda bir çok yerlerde kurbanlar kesiliyordu. Her tarafta (bayraklar) asılmıştı. Halk mütemadiyen yaşasın milli kuvvetler, yaşasın Refet Paşa diye inletirken vapurumuzu karşılayanlar ve vapura çıkanlar arasında Velihaht Abdülmecid Efendilerin yaverleri Kurmay Binbaşısı Remzi Bey de vardı (halen emekli Remzi Yiğiter) Paşa'ya Şark Mahfili'nde İstanbul hükümetinin muhtelif memurları beyan-ı hoşamedî ettiler. Paşa; hükümet namına değil ancak şahsı namına şahısları namına bu resmi selam bir ziyaret telakki ve kabul ettiği, mahfilde bir müddet istirahatı müteakib Hilal-i Ahmer'e gittik. Siyasi mümessilliği Hamid Bey'den devraldı. Halk gerek

¹⁵ Hamid Bey: Refet Paşa gelinceye TBMM'nin İstanbul'daki temsilcisi.

¹⁶ Kemalettin Sami Paşa: Korgeneral, Sinop Mebusu, Berlin Orta Elçisi.

¹⁷ Refet Paşa: İzmir Mebusu, Müdafaa-i Milliye Vekil-i Sabıkı.

¹⁸ İzzet Aksolur: Orgeneral.

¹⁹ Sadrazam Tefvik Paşa'nın oğlu Ali Nuri Bey.

mahfilde ve gerek Hilal-i Ahmer önünde toplanmış, Paşa'ya intizar ediyorlardı. Gittiğimiz yerde nutuklar birbirini takib ediyordu.

2 Teşrin- i Sanî 338/ 2 Kasım 1922 Perşembe;

Ankara'da Büyük Millet Meclisi iki günlük gayet hararetli bir müzakereyi müteakib Sinop Mebusu Doktor Rıza Nur Bey'in²⁰ 76 arkadaşının imzasıyla verdiği tavrı kabul ederek Saltanatla Hilafeti birbirinden tefriye karar vermiş ve Halife olan zatın Sülale-i Al-i Osman'dan ekmele ve erşedinin Büyük Millet Meclisi'nce kabul etmiş ve bu münasebetle Ankara'da 101 pare topla keyfiyet ilan edilmiş bütün memleket şenlikler içinde.

3 Teşrin- i Sanî 1338 / 3 Kasım 1922 Cuma;

Dünkü verilen kararın saray ve İstanbul kabinesine çok fena bir tesiri müşahede olunur. Devamlı müzakereler yapılmış. Vahdeddin bu heyete çıkıyor, fakat yalnız muhafız kıtaatı tarafından karşılandı.

4 Teşrin- i Sanî 338 / 4 Kasım 1922 Cumartesi;

Meclisin kararı üzerine bugün öğleden evvel Umum Jandarma Kumandanı ve Polis Müdür-i Umumisi Esad Bey, Merkez Kumandanı ve Şehremini ile cemiyet-i umumi azaları ve adliye heyeti ikamet ettiğimiz Çapa'daki (Emin Ali Bey'in Konağı'na) gelerek biat ettiler ve Paşa, Büyük Millet Meclisi Hükümeti namına İstanbul'un idaresini deruhde etti. İstanbul kabinesi de saat dörtte istifa etti.

5 Teşrin- i Sanî 338 / 5 Kasım 1922 Pazar;

Sabahleyin Şark Mahfili'ne gittik. Bütün devair-i merkeziye müsteşarları ve müdürleri Paşa'dan emir telakki etmek üzere mahfile geldiler. Saat 11'de Refet Paşa tarafından kabul edildiler. Ankara'dan aldığımız emre intisalen herkesin daire başında kalması ve işlerin seyr-i tabiisinde yürümesi diye direktifi verildi ve Büyük Millet Meclisi Hükümet namına ifa-yı vazife olunacağı kendilerine Ali Kemal'in²¹ ne zaman tevkif edildiğinin ve nerede bulunduğunun bildirilmesi hususunda Düvel-i İtilafiye'ye nota verildi. Ahali sevinç içinde her taraftan tezahurat yapılmakta yalnız dün akşamki tezahuratta Galata civarından Beyoğlu'na (yürüyüşte) ve 5 bin ahaliye polisler mani olduğundan bir İngiliz polis ile ahaliden yedi kişi yaralanmışlar. Babali'ye naklettik ve orada ifa-yı vazifeye başladık.

13 Teşrin- i Sanî 1338 / 13 Kasım 1922 Pazartesi;

Bursa'da Fransızlara katliam ve fena muamele yapıldığı iddia edildi. İddianın yalan olduğunu isbat için yaverimle Fransız Konsolosu'nun oraya

²⁰ Rıza Nur: Doktor, Maarif, Sıhhiye Vekili.

²¹ Ali Kemal: Damat Ferit Hükümetinin Dahiliye Nazırı ve gazeteci.

gidebileceği Fransızlara bildirildiğinden bugün saat 8'de Fransızlar (Tomkinois) namındaki torpidoları ile İstanbul Fransız Kumandanı Muavini (Meyrier) ile birlikte Mudanya'ya hareket ettim. (Refet Paşa'nın emriyle gidiyorum)

Zevalden Mudanya'ya 3.30'de Bursa'ya vardık. Vali Hacı Adil Bey ile ayrıca IV. Kolordu Kumandanı Kemaleddin (Sami) Paşa'yı ziyaret ederek vaziyeti anlattım.

14 Teşrin- i Sanî 338 / 14 Kasım 1922 Salı;

Saat 10'da belediye dairesinde Vali Hacı Adil Bey'de hazır olduğu halde Fransız kolonisi bir ictima yaptı ve şikayetlerinin ne olduğu Hacı Adil Bey tarafından soruldu. Hiçbirisi şikayet etmedi. Konsolos Muavini Tabib Berar'dan Fransız kolonisi ile bu suretle bir müddet sonra otomobil ile saat 1.30'da Mudanya'ya hareket ettik ve saat 15'de Mudanya'dan hareketle saat 19'da Dolmabahçe'ye çıktım. Babıaliye geldim. Vaziyeti arzettim.

17 Teşrin- i Sanî 338 / 17 Kasım 1922 Cuma;

Taht ellerinde. 16/17.11.338 gecesi memleketi yıkmak için çalışan ve fakat memleketin kurtulduğunu gören hain Halife Vahdeddin, İngiliz himayesine sığınarak bir İngiliz zırlısı ile İstanbul'dan kaçmıştır.

19 Teşrin- i Sanî 338 / 19 Kasım 1922 Pazar;

Hilafetin inihilaline dair Büyük Millet Meclisindeki müzakerat kemal-i hararetle devam ederek neticede Abdülmecid Hazretlerinin saat 6'da ve 163 azadan 148'nin kararıyla halifeliğinin kabul edildiği, Başkumandan Gazi Paşa'mız tarafından bildirildiğinde ve keyfiyet Saray'a bildirilerek Refet Paşa tarafından Halife Hazretleri'ne tebliğ edildi. 3 aza Selim Efendi'ye 2 aza Abdulhalim (?) Efendi'ye oy vermiş 9 aza da müstenkif kalmış. Biat resmi için istihzarat başladı.

22 Teşrin- i Sanî 338 / 22 Kasım 1922 Çarşamba;

Emanat-ı mukaddeseyi Halife Hazretlerine teslim etmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden gelecek bir heyet saat 4'te Ankara'dan hareket etmiştir.

23 Teşrin- i Sanî 338 / 23 Kasım 1922 Perşembe;

Kırşehir Mebusu Müfid Hoca riyasetindeki Türkiye Büyük Millet Meclisi heyetini karşılamak üzere sabahleyin Haydarpaşa'ya gittik ve heyeti karşıladık. Babıali'ye gittik.

24 Teşrin- i Sanî 338 / 24 Kasım 1922 Cuma;

Saat 10'da Hilafet Alayı Dolmabahçe'den hareket etti. Paşa, Halife Hazretlerinin arabasına ve karşısına oturdu.

Kabataş-Köprü-Soğukçeşme tarikiyle Topkapı Sarayı'na geldik ve Sancak-ı Şerif, Ankara'dan gelen heyet tarafından Halife Hazretlerine teslim edildi. Oradan Fatih Camii'ne gidildi. İlk hutbeyi Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden gelen heyet reisi Müfid Hoca okudu.

27/ 11/ 338 / 27 Kasım 1922 Pazartesi

Bir süvari alayıyla üç tabur Jandarma, Ferik Vali Şakir Paşa²² ile birlikte 24/11/338 tarihinde saat 2.30'da Edirne'ye girdiklerini öğrendik.

29 Teşrin-i Sanî 338 / 29 Kasım 1922 Çarşamba;

Dolmabahçe sarayında Ankara'dan gelen heyet şerefine Halife Hazretleri bir ziyafet verdiler.

9 Kanun-ı Evvel 338 / 9 Aralık 1922 Cumartesi:

Saat 14'te Ankara'dan gelen Mebusan Heyeti, Haydarpaşa'dan Ankara'ya gitti ve vaziyetimizin tesbiti (?) için Gazi Mustafa Kemal Paşa'ya yazdırdığımız şifreye cevap geldi. Bu emre nazaran; biz basit bir ordu karargahıyla Trakya'ya hareket edeceğiz.

Mümessilliği; rahatsızlığına mebni, Meclis Riyaset-i Seniyesi'nden çekilen Adnan Bey(in) deruhde edecek, generallerle olan temasında İstanbul Kumandanlığını deruhde eden Selahaddin Adil Paşa'ya devredeceğiz.

17 Kanun-ı Evvel 338 / 17 Aralık 1922 Pazar;

Adnan Bey²³ İstanbul'a geldiğinde, Paşa; Hilal-i Ahmer Reisi Hamid Bey'den alarak siyasi mümessilliği Adnan Bey'e devrettiler. Saat 16'da Adnan Bey ile Saray'a gidildi. Halifeye takdim edildi.

24 Kanun-ı Evvel 338 / 24 Aralık 1922 Pazar;

Gece saat 24'te hususi trenle Sirkeci'den Refet Paşa karargahı ile Tekirdağı'na gitmek üzere Çorlu'ya hareket ettim.

Adnan Bey, teşyi edildi.

SONUÇ

Mudanya Mütarekesi sonrası yaşanan gelişmeler işgalcilere karşı verilen "Milli Mücadele'nin" de başarıyla sonuçlandığını göstermekteydi. Bu gibi olumlu gelişmelere rağmen ülke yönetiminde var olan düalist yapı ve halkın sosyal psikolojisinin istenilen seviyede olmadığı da bir başka gerçeklikti.

²² Trakya Cemiyeti Reisi Şakir (Kesebir), Edirne Valisi.

²³ Adnan Adıvar: Doktor, Mebus, Sıhhiye Vekili.

Bu süreçte yaşanan gelişmelerin ne olduğu, bunların İstanbul halkı ve yöneticilerde bıraktığı tesirleri gözlemleyerek aktaran Arif Hikmet Bey'in vesikaları bu bağlamda önem taşımaktadır. Dolayısıyla Ankara Hükümeti'nin çıkışları ve izlediği politikaların da tesirleri yine bu çerçevede takip edilebilmektedir.